

Nov svet se odpira čitatelju, ki prebira Golarjeva dela, cela dežela poetskih sanj mu huščne v obličje in ga zamami. Jaz, ki pišem te vrste kot nekakšen obstranski komentar k pričujoči zbirki, bi želel, da bi imel nekoč več časa in več prostora in bi se mogel razmahniti na levo in desno v premotrivanju izvirne vsebine, individualnega mišljenja in v opisih nenavadne, vihrave in žehteče in plameneče fantazije in primer, ki srečavajo čitatelja ob vsakem koraku. Za enkrat pa se obračam do vse sloveče slovenske publike in povprašujem brez poze in prav prijateljsko: Ali že imate Golarjeve pesmi? Ako jih še nimate, ali ne bi izvolili? Poglejte, solnce je v zenitu, velik je že dan, treba je preklicati starodobne verze:

„Naj si s tinto prste maže,
pevcu vedno sreča laže.“ —

Milan Pugelj.

Janka Kersnika Zbrani spisi. Uredil dr. Ivan Prijatelj. Založil L. Schwentner v Ljubljani. Zvezek V. (1907—1909) 8°. 415 str. Cena broš. 3·50 K. — Zvezek VI. seš. 1. (1910). 8°. 255 str. Cena broš. 2·50 K.

Kersnikovi zbrani spisi so s petim zvezkom končani. Kersnik je v prvi vrsti romanopisec, tam je težišče njegovega dela, zato so romani zasedli prve prostore zbranih spisov; peti zvezek pa obsega v pestri mešanici, kar je še ostalo: pesmi, šaloigro „Berite Novice!“, leposlovne in politične listke, kritike in dr. Prijateljev komentar. — Šesti zvezek je namenjen življenjepis in oceni pisatelja. V prvem sešitku je došel življenjepis do l. 1874., ko je Kersnik dovršil v Gradcu pravniške študije.

Svoje literarno delovanje je začel Kersnik že v zgodnji mladosti in sicer s pesmimi, ki so mu ostale ljube tudi pozneje; hranil jih je v skrbno zavitih zvežčičih. Kersnik je imel brezdvomno lep liričen talent, to vidimo iz premnogih pesmi; že Stritar je hvalil njih narodni ton, želel pa je večje jasnosti. Nekatere spominjajo na Jenka ali Heineja, posebno ljubke so Dekliške pesmi. Snov jim je erotična, deloma tudi domoljubna. Dr. Prijatelj je ocenil njih vrednost in razkazal tudi razpoloženje, iz katerega so nastale te drobne cvetke. — Med Kersnikove spise je sprejeta tudi šaloigra „Berite Novice!“ in sicer z večjo pravico, nego jo je Levec uvrstil med Jurčičeve. Na podlagi rokopisa je dr. Prijatelj dognal lastnino Kersnikovo in v tem popravil dosedanje netočno mnenje. — Urednik se je odločil sprejeti tudi Kersnikove politične podlistke med zbrane spise. Naj mu ne bo žal truda! Pridobil si je zaslugo, da nam je Kersnika kot podlistkarja šele odkril. Zbral je vse važnejše podlistke in jim dodal potreben komentar, brez katerega bi za večino današnjega pokolenja ne bili več razumljivi. Težavno, a tudi kočljivo delo! Saj je treba poseči po osebah, ki še zdaj živijo, in nikomur ni ljubo, če se opozori na njegovo mladostno stremljenje, od katerega se je oddalil v poznejšem življenju, morebiti ne brez sebičnih namenov. Toda dr. Prijatelj se je smatral dolžnega, podati „o važnejših možeh popolno in vsestransko sodbo“.

Leta 1884. so se prepirali, kdo je prvi pisal podlistke. Gotovo je, da je Kersnik njih pravi začetnik in najboljši zastopnik; tega se je tudi sam zavedal, ker imenuje druge svoje epigone. (Zbr. sp. V., str. 251.) Kersnik je dal podlistku literarno vrednost in nas v tem spominja na Čeha Nerudo, čigar nedeljske feljtone v Narodnih Listih so ravno tako težko pričakovali kakor Kersnikove. Imel je poseben dar, a čutil je tudi notranjo potrebo, kramljati o vsem mogočem v lahkem tonu. Že v dijaških letih je točno pisal svojo beležnico, kot jurist pa je skoro

dnevno dopisoval svoji materi o vsem zunanjem in notranjem življenju. Gradivo za podlistke so mu iz sodobnih dogodkov prinašali deloma tudi njegovi prijatelji; on pa je ustvaril tista pisma, iskreča se duhovitega humorja, v katerih je šibal svoje politične nasprotnike, posebno nemškutarje in dr. Costo, zavračal razne nerodnosti v slovstvu, včasih pa razpravljal tudi resne stvari, vedno pogumneje izpovedajoč napredne nazore. Ta pisma je naslavljal na fingirano gospico, gospo ali strica v Ameriki ter jim tako dal več ali manj dramatičnosti. Najbolj medli so Vieux Saxe v Ljubljanskem Listu, ki jih je pisal kot aktiven politik. Najbrž mu niso šli prav od srca, ko je moral zagovarjati včasih dvomljive stvari, preko katerih se ni dalo priti z dovtipi. Kako je zavrnil Haderlapove jezikovne novotarije ali Pajkovo definicijo o poeziji ali našel prvi vzgled za tekoče rime, vse to pač ne more zgrešiti vpliva tudi na največjega čemerneža. Dasi je imel Kersnik, kakor pravi sam (str. 279), edini namen, čitatelja zabavati, pri čemer ni hotel biti izbirčen v sredstvih, so ga ljudje vendar smatrali za resnega. In ni čudno, včasih je zbadal preostro, četudi brez zlobnega namena. Tudi uredniku Jurčiču je povzročil dovolj zadreg. Gotovo je današnji politični borbi iskati kali že v tedanji dobi; polemika pa je že tudi takrat prekoračila često mejo dostojnosti. Da Kersnik posebno glede izrazov ni zaostajal, se pri njegovem živahnem temperamentu ni čuditi. Toda dovolj o podlistkih, saj je o njih podal dr. Prijatelj (Zbr. sp. VI., str. 243) sodbo, ki se bo težko dala bistveno izpremeniti.

Kersnikove kritike so izšle v Ljub. Zvonu l. 1888—90. Odlikujejo se po stvarnosti in odločnosti. Za nas so deloma zgodovinske važnosti, ker je takrat začel Mahnič svoje delovanje. „Mladi“ so že čutili, pravi Kersnik (str. 321), da v slovenskem leposlovju preobrat, kakor si ga želi „Rimski Katolik“, ni več mogoč.

Že večkrat se je oglašala želja, naj bi se starejšim pisateljem (tu se je posebno mislilo na Prešerna) dodal komentar, toda šele dr. Prijatelj je prebil led. Seve glavni komentar je in bo pač ves VI. zvezek. Tam bo gotovo marsikaj, kar bo nadomeščalo komentar tudi za prve štiri zvezke. Kar nam je podal v prvem sešitku, je to obširna in vzorna biografija, kjer je ljubeznivo pobrana vsaka malenkost, ki osvetljuje Kersnika. Dr. Prijatelj posluša z njim bajke stare pestunje, opazuje ga pri igri po grajskem vrtu, pri učenju v gimnaziji, gleda v njegovo beležnico, kjer se sramežljivo skrivajo prve pesmi, spremlja ga tudi na vseučilišče, pazno zasledujoč vsak vpliv njegove okolice. Z vsem tem pa še ni zadovoljen; z mojstrsko roko nam slika v obširnem poglavju vso tedanjo dobo, nje cilje in nagibe, uspehe in poraze, s tako blestečimi barvami, da se iz onega vrveža plastično dvigajo vse imenitnejše osebe: na eni strani stari junaki z očetom Bleiweisom, katerih „nedoločna, nedosledna, vladne kapljice srebajoča“ politika je obujala razočaranje in nevoljo, njim nasproti pa čila četa mladih, zbirajočih se okoli kremenitega značaja — Levstika, ki v mladostnem navdušenju gredo svoja pola, gradeč ponosno stavbo napredne misli. Neizmerno zanimiva doba, ki nam odseva iz V. in VI. zvezka Kersnikovih Zbranih spisov! Želimo, da odpre g. založnik dr. Prijatelju še v zadnjem sešitku prav na široko predale. *Dr. A. Dolar.*

V. Molè: Ob stoletnici Julija Slowackega. Knezova knjižnica XVI (1909, str. 111—132.) — Prav umestno je bilo, da se je Slov. Mat. v svojih publikacijah lanskega leta spomnila tudi pomembnega narodnega praznika, ki so ga slavili naši severni bratje Poljaki, ko so praznovali stoletnico rojstva enega izmed največjih svojih poetov, Julija Slowackega. To je bilo tem potrebneje, ker je življenje in delovanje imenovanega pesnika posebno poučno za nas Slovence naših dni, kajti